

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

У статті запропоновано аналіз рівня інтеграційних процесів в Україні. Вказано на проблеми, які затримують процес інтеграції, розглянуто питання, пов'язані із перспективою європейської інтеграції української економіки, приєднання України до країн-учасниць Болонського процесу.

Ключові слова: інтеграція, інноваційний розвиток, Євросоюз.

У літературі існує багато точок зору щодо спроби розглянути взаємозв'язок між курсом держави на інтеграцію до Європейського Союзу та проблемою забезпечення її економічної безпеки. Питання інтеграції України піднімалося багатьма вченими-економістами та юристами. Але у суспільстві немає єдиної позиції щодо шляху переходу України у європейський простір. Це пояснюється складністю суспільно-економічних та правових відносин, які виникають у ході розвитку держави.

Економічна інтеграція сьогодні є одним із найважливіших критеріїв розвитку країн та їхнього співробітництва. Увагу зосереджено на аналізі теорії економічної інтеграції та можливості їх застосування при інтеграції України з ЄСП.

На рубежі століть на фоні наростаючої глобалізації різко активувалися процеси економічної інтеграції як у розвинених, так і в регіонах планети, що розвиваються. Світове господарство не тільки росте кількісно, але змінюється і якісно, формується його новий образ, який потребує осмислення та прогнозування. Розпочалося це у 50-х роках ХХ ст., коли на світовій економічній та політичній арені з'явилося нове, досі невідоме явище – регіональні міждержавні союзи інтеграційного напрямку. У Західній Європі – Європейське об'єднання вугілля та сталі (1951 р.), Європейське економічне співтовариство та Євроатом (1957 р.), Європейська асоціація вільної торгівлі (1960 р.). В Африці – Західно – африканський валютний союз (1959 р.), в Західній півкулі – Латиноамериканська асоціація вільної торгівлі та Центральна американська спільний ринок (1960 р.), в Азії – Організація економічного співробітництва у складі Ірану, Пакистану та Турції (1964 р.). виникла необхідність зрозуміти причини, природу та значення цього феномену [1, с. 586–587].

Процес міжнародної економічної інтеграції зумовлений розвитком і поглибленням міжнародного поділу праці: від простого обміну товарами до стійкої масштабної міжнародної торгівлі товарами та послугами, до інтернаціонального переміщення капіталів і створення нових виробництв, до тісної і науково-технічної кооперації, до спільного ведення виробництва й управління.

Україна як незалежна держава не може стояти осторонь міжнародних інтеграційних процесів і повинна обрати свій шлях у цьому процесі. Перед країною постають завдання ефективного входження у світову економіку на основі загальних принципів, вироблених світовим співтовариством, проте з обов'язковим урахуванням національної специфіки, з метою реалізації національних інтересів через взаємовигідне співробітництво з іншими країнами. Так, Україна проголосила своєю стратегічною метою інтеграцію до Європейського Союзу, як прагнення увійти у коло демократичних, високорозвинених в економічному, соціальному і правовому плані країн.

Між країнами формуються глибокі економічні відносини, які в сучасних умовах впливають, з одного боку, з національних інтересів, а з іншого боку – знаходять свій розвиток внаслідок розширення впливу транснаціональних корпорацій. Ці відносини набувають структурованого, розгалуженого характеру і визначаються динамічністю, міцністю, взаємовигідністю. Вони є фундаментальною структурою інтеграційного утворення.

На сьогоднішній день важливим напрямком політико-економічного розвитку світової економіки є правильний вибір шляху міжнародного розвитку, який впливає на економіку країни та соціальний розвиток. Основною причиною незадовільного забезпечення економічної безпеки в Україні є відставання нашої держави за всіма основними макроекономічними показниками від більшості країн Європи, Азії та Латинської Америки, незадовільній демографічній динаміці, найнижчому рівні життя українців. Загальноєвропейські інтеграційні процеси ускладнюються за рахунок процесів соціально-економічної трансформації, які в різних країнах відбуваються різними темпами і супроводжуються внутрішніми конфліктами. Недоліком європейського управління є ідеологізація, небезпеку якої не можна недооцінювати. Також вказуємо на проблему формування центральних органів ЄС; проведення внутрішньої реформи; реальної рівноправності в союзі. Адже, на думку вчених-економістів, вступ у ЄС сам по собі ще не означає різкого поліпшення добробуту населення [2, с. 58–59].

Досить чутливою сферою є національне та транскордонне співробітництво, що пов'язано на-

самперед з ускладненням ділових обмінів, прикордонної торгівлі та проблемами регулювання трудової міграції.

Отже, Україна та Європейський Союз перебувають на важливому етапі визначення та закладення підґрунтя подальшої співпраці на майбутнє. Основою цього Україна вбачає перехід до якісно нових договірних відносин із ЄС [6, с. 111]. Це і буде, на думку фахівців Міністерства економіки, найкращою відповіддю на виклики розширення ЄС.

Велике значення має правовий аналіз внутрішнього євроінтеграційного розвитку України у підготовці нашої держави до переговорів, нової угоди, яка визначить договірно-правові рамки подальшого співробітництва між сторонами, зумовлюється необхідністю поступової трансформації відносин між Україною та ЄС з «партнерства та співробітництва» на якісно новий, вищий рівень інтеграції.

Укладення між Україною та ЄС угоди про асоціацію європейського типу є закономірним етапом інтеграції України до ЄС. Саме така угода закріпить правові основи визнання державами-членами ЄС нового статусу України. Спільним інтересом співробітництва між Україною та ЄС є посилення співпраці у соціально-економічній, правовій, гуманітарній та інших сферах [7, с. 124]. Адаптація законодавства України до *acquis communautaire* має розглядатися не лише як виконання відповідного міжнародного зобов'язання, але й як невід'ємна частина правової реформи, в Україні активніше запроваджуватимуться європейські норми і стандарти в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Очікується позитивний вплив на розвиток прикордонних регіонів України, надходження до них іноземних інвестицій та розбудова транспортної інфраструктури, можливим є перенесення в Україну ряду виробництв з нових держав-членів.

Укладення між Україною та ЄС угоди про асоціацію європейського типу відповідає інтересам ЄС. Така угода сприятиме зміцненню стабільності на Європейському континенті, свідчитиме про поширення євроінтеграційних процесів на Східну Європу, посилить вплив ЄС у регіоні. Важливим етапом угоди між Україною та ЄС має стати забезпечення на її основі сприятливих умов для внутрішнього євроінтеграційного розвитку України. Адже інтеграційна підготовка держави, її економічні, правові та інституційні реформи є шляхом до набуття повноправного членства в ЄС.

Основними факторами, які забезпечать успіх України у Євросоюзі є:

- а) економічна база, що сприяє взаємозалежності та солідарності;
- б) правова база – чіткість та обов'язковий характер угод із завдань та компетенції інститутів ЄС, наявність Євросуду;
- в) демократизм прийняття рішень на базі консенсусу та компромісів.

У політичному і науковому середовищі є декілька точок зору щодо подальшого розвитку

економіки України. Одна із них – це інтеграція України з Росією. Тут мова йде про участь України у проєкті Єдиного економічного простору, що викликає неоднозначні тлумачення цілей і наслідків. Інша точка зору – це інтеграція України у Європейський простір. Ця точка зору є більш прийнятною, бо Україна здобуде членство у Євросоюзі як повноправна країна.

До проблем економічної інтеграції зверталися такі вчені-економісти як В. Колесов, С. Максименко, А. Филина. Також тривалий час вивчають це питання і А. Кредисов, М. Колосовський, І. Тимченко [9, с. 164].

На думку Морозова О.Ф. розбудова економіки в Україні має бути заснована на інноваційних механізмах розвитку. За його словами, інновації є основою динамічного розвитку світового суспільства, а кризи – діючим стимулятором інноваційної діяльності. На думку автора, Україна не зміцнить своє становище як незалежна держава у світовому співтоваристві без розкриття власної точки економічного росту [6, с. 302–306].

У літературі також існує твердження П. Толочко про значення для розвитку держави та економіки особливості українського менталітету. Українець віддає перевагу напруженій роботі, що знаходиться на межі фізичних можливостей, одноразовій та унікальній роботі у порівнянні з повсякденною, можливо і більш доходною та менш напруженою працею. Ми з радісніше йдемо на суботники, ніж щодня прибираємо сміття [8, с. 316–317].

Жаліло Я.А. зазначав, що забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання входить до складових економічної безпеки. Іншими словами, економічна безпека є триєдиною функцією, кожна складова якої є одночасно і суб'єктом і об'єктом процесу її забезпечення. Інститути держави, підприємства, громадяни (об'єднання громадян) шляхом складної взаємодії формують систему відносин, соціально-економічну й суспільно-політичну модель свого співіснування [5, с. 112–114].

Аналізуючи різні точки зору науковців щодо проблем і перспектив для нашої країни та для Європи, то можемо стверджувати, що тут присутня їх внутрішня неоднорідність, висока не тільки економічна, але і культурна диференціація, що має своїм природним наслідком співіснування різних, по-різному функціонуючих і далеко не завжди повністю сумісних одна з одною моделей не тільки державного, але і комерційного управління, що знижує її конкурентоздатність порівняно з однорідними суспільствами, а також розквіт європейської цивілізації багато в чому пояснюється саме різноманітністю її культур, оскільки воно дає могутній імпульс до змагання, що сприяє контактам і взаємозбагаченню.

Отже, ми можемо констатувати, що Україна потребує внутрішніх реформ. Політична система нашої держави є дуже нестабільною, ще бракує сформованого громадянського суспільства, яке б

було відповідальним за свої дії. Україна потребує сьогодні покращення системи управління, правового забезпечення усіх сфер життя суспільства. Також проблемним є питання зовнішньоекономічної діяльності України. Товари та послуги не є конкурентоспроможними. На жаль в Україні банківська і страхова системи знаходяться на низькому рівні, що призводить до ризиків у зовнішньоекономічній діяльності, звуженню торгівлі

Прагнення приєднатися України до Європейського Союзу проявляється у тісній співпраці Євросоюзу та нашої держави. Як відомо, Україна традиційно підтримує та розвиває економічні, торговельні, культурні й інші зв'язки з країнами, що входять до цього інтеграційного об'єднання, вживає заходів щодо активізації відносин у рамках Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами.

Незважаючи на велику кількість суперечностей і конфліктів, ЄС вишукує компроміси, створює умови для консолідації намагань країн-учасниць співдружності, зміцнює митний союз, вдосконалює єдину аграрну політику, розвиває економічний союз і просувається по шляху до економічного валютного союзу, єдиної валюти.

Л. А. Дроботова

Интеграционные процессы в Украине: проблемы и перспективы.

В статье предложен анализ уровня интеграционных процессов в Украине. Указано на проблемы, которые задерживают процесс интеграции, рассмотрены вопросы, связанные с перспективой европейской интеграции украинской экономики, присоединения Украины к странам-участниц Болонского процесса.

L. A. Drobotova

Integration processes in Ukraine: problems and prospects.

In the article the analysis of level of processes of integrations is offered in Ukraine. It is indicated on problems which detain the process of integration, questions, related to the prospect of European integration of the Ukrainian economy, joinings of Ukraine, are considered to stranam-uchastnits of the Bolonskogo process.

Літератури

1. *Цивільний кодекс України* від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40–44. – 356 с.
2. *Господарський кодекс України* від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18. – 144 с.
3. *Варламова Т. П., Васильєва Н. А., Неганов Л. М., Са-рафанова Е. В., Шаш Н. Н.* Большая экономическая энциклопедия. – ЕКСМО. – 816 с.
4. *Гець В. М.* Про характер перехідних процесів до економіки знань. В кн. *Економіка знань: виклики глобалізації та Україна*. – К.: НІСД. – 2004. – 61 с.
5. *Дюбуа П.* Повернення святої землі. – Харків. – 1998.
6. *Жаліло Я. А.* Економічна стратегія держави у нестабільних економічних системах. – НІСД. – Київ. – 1998.
7. *Морозов О. Ф.* Ціна думки – інтелектуальний капітал: Монографія. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток», Лтд». – 2005. – 352 с.
8. *Морозова С.* Интегрированность – путь к успеху // Русский язык (первое сентября). – 2002. – № 29. – 4 с.
9. *Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки)*. Шляхи європейської інтеграції (авт. кл.: А.С. Гальчинський, В.М. Грець та ін.– К.: ІВП Держкомстату України. – 2004. – 416 с.
10. *Филина А. И.* Методы государственного регулирования внешнеэкономической деятельности Украины // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Економічна серія. – 2000. – № 482. – С. 164–168.